

Homok a viharban

2023 április 06. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

5

Átlag: 5 (1 szavazat)

Mérték

A feltámadás ünnepén érdemes ezen is eltöprengeni.

Sztálin valaha arról elmélkedett, hogy a „fejmunkás” nagyjából ugyanolyan, mint a gyári dolgozó, csak nem kalapál, hanem tervez, gyógyít, ír, olvas. Gyerekkoromban úgy tartották, értelmiségi els?sorban az, aki diplomát szerzett. Ma úgy t?nik, már nem is fontos, ki mit végzett. Sokan azt hiszik, mindenki beletartozik a boldog kiválasztottak kasztjába, elég egy jó bemondás, mint valami kártyajátékban. Én nagyjából azt gondolom az értelmiségir?l, amit Németh László többször is leírt a két világháború között: vagyoni helyzetében önálló és valamilyen módon kiveszi a részét a közfeladatokból.

Ez utóbbi kett?s jellemzés azért rendkívül találó, mert a szabadság és a felel?sség egyidej?ségér?l szól. Szabad az, aki megengedheti magának a döntés luxusát, hiszen anyagilag nem szorul másokra, nem kell rettegnie, hogy elbocsátják a munkahelyér?l, úgy hozhat döntéseket, hogy nem érez a sorsában küls? kényszerítést. Ugyanakkor nem egyéni fellép?, a csapatszellem is fontos számára. Németh László röviden arról is beszél, hogy az értelmiségi ember legalább a helyi választásokon, a saját közösségében megmutatja magát, igyekszik segíteni azokat, akik nincsenek döntési helyzetben.

Valaha, a liberális demokrácia el?tti id?kben, amikor az általános választójog nem terjedt ki mindenkire, a népképviseletet pedig nem választott testületekben, hanem örökölt pozíciókból rendezték el, az értelmiségi lét közelebb állhatott ehhez a megrajzolt helyzethez.

A társadalmi létra fels? fokán lév?k ugyanis nem elgondolták, hanem pontosan tudták, mi a feladatuk. Nem maguk igyekeztek bizonyítani, hogy érdemesek a pozícióra, hanem beleszülettek abba, amibe a felmen?ik is, következésképpen az újak mohósága helyett a régiek biztonságára alapozhatták életüket, közéleti pályafutásukat. A XX. század elején szellemi pályára lépni teljességgel más elhatározást jelentett, mint manapság. Aztán a társadalmi osztályok felszívódtak, ma ugyanúgy beszél, öltözködik, viselkedik mindenki, a jelleg és az egyéniség elt?nt, mindennapjainkra pedig rátelepedtek az egyenl?sít? ideológiák. Ember legyen a talpán, aki a kínálatból bármiféle szempontból el tudja dönteni, ki az értelmiségi, s hogy miféle szempontok alapján volna az egyáltalán.

Az értelmiségi felhígulás legkézzelfoghatóbb jele, hogy a tudatlanság már nem kizáró ok ebben a létformában. Mindig, minden társadalomban elhangzott a panasz, hogy dúl az ostobaság, de – lássuk be – a diploma megszerzése, a fels?fokú végzettség 2023-ban mindenkinek lehetséges, aki megfizeti.

A kiárusított és közszemlére bocsátott tudás hordozói, a pedagógusok maguk is áldozatai a változásoknak. Szó sincs arról, hogy mindannyian hordoznának szellemi muníciót, valójában óriási a szórás, err?l bárki meggy?z?dhet, aki a gyermeke iskolázását figyelemmel kíséri. Nyilván mindig is voltak, lesznek remek tanárok, ugyanúgy, amint szenvedélybeteg, hisztérikus vagy gonosz tantermi alkalmazottak. Az igazság mégis az, hogy a pedagógusi pályát sokkal azért választják, mert jobb ötletük nincs, és azzal hízelegnek maguknak, hogy szellemi irányítók, holott alapvet? ismereteik sincsenek. De a pedagógiai pályakép csak példa, minden értelmiségi ágon érezhet? az ereszkedés.

A szellemi hanyatlás azonban nem deríthet? fel mindenki számára, tekintve, hogy a modern nyugati életforma sok bajt elfed. Magabiztosabbak, határozottabbak a mai értelmiségiek, jártak a világban, ismerik a filmeket, sztárokat, mindenr?l véleményt formálnak a futballtól a politikáig, és ennek hangot is adnak, hiszen a korszellem megköveteli a hanger?t. A modern értelmiségi egyet azonban nem tud: azt mondani, hogy ehhez nem értek.

Soha, semmilyen tudományos tanácskozáson, televízióm?sorban, posztban nem derülhet ki, hogy a nagy mondásokra szerz?dtetett szakember elbizonytalanodott. Pedig a csekélység megkülönböztetése a mindentudástól afféle alapfeladat. Egyetlen emberi teremtmény sem hiheti, hogy mindenr?l véleményt muszáj formálnia, ilyen nincs, nem létezik, ahogyan az sem, hogy ájult rajongással kell csüggnünk egyszer? stiláris mutatványokon. Ugyanakkor az úgynevezett véleményformálók sokszor semmi mást nem tesznek, mint ezerszer elmondott véleményüket újracsomagolják fogyasztásra, persze azzal a magabiztos butasággal, amelynek f? célja a hiányosságok, a tudatlanság elfedése.

Mit tehetünk a lejárt szavatosság ellen? Igyekezzünk a beltartalomra figyelni! Hamvas Béla remek csomagolásban teríti elénk, amit nekünk szán, de hatoljunk esszéi, regényei mélyére, ahol a megnyugtatóan primitív, „komplex”

világnézet helyett egyszer? emberséget és nyugalmat találunk. Emlékszem, annak idején egy cimborámmal álmélkodva olvasgattuk A Vízönt? néhány tételmondatát, figyeljük csak: „A primitív ember tele van rémmel, szörnyeteggel, megfoghatatlan aggodalmakkal, és úgy érzi, hogy gonosz szemek nézik, amelyeknek bénító varázsát csak mágikus praktikákkal ?zheti el. Abban az állapotban él, ahol mintha szennyes és ragadós kezek nyúlkálnának nyirkos érintéssel, s mintha állandóan szégyentelen ördögi alakok üldöznék, amelyek el?l csak pillanatokra tud elrejt?zni. A primitív ember a kollektív tudattalan sötétségben az evestrumok b?völetében él. S a tömeg materializmusának jelent?sége teljes reménytelenségben itt bontakozik ki. Anima est ubi amat – és ha az ember az anyagba néz, és lelkét az anyagba teszi, evestrumot nemz és nevel magában, obszcén és kapzsi jeleket, amelyek mint a gonosz szemek merednek rá, démonikus varázzsal bénítják és üldözik, fogdossák és fojtogatják. A tömeg materializmusának értelme az, hogy az embert az anyagban lakó sötét Hatalmak befogják és bezárják, és az anyagvilágban elsüllyesztik: az anyag világába, vagyis a szubsztanciátlan szemétgödörbe, ahol a természetr?l levált hulladék gy?lik és fortyog, és démonok dagasztják szüntelen ördögi vinnyogással.”

Tegyük egyszer?vé mai tételünket: értelmiségi létünk színvonala, felkészültségünk tökéletesen leírható azzal, hogyan tekintünk Hamvas írásrészletére. Egyáltalán nem mindegy, felfigyelünk-e arra, hogy irodalom és filozófia csókolózik ebben a pár sorban, vagy unottan legyintünk, hiszen alapvet?en semmi izgalmasat nem találunk itt, sem stílust, sem tartalmat.

Pedig a kulcsszó máris itt van el?ttünk: egyéniség. M?vészet, tudomány, értelmiségi lét nincsen, nem lehet nélküle. Azonban nem elegend? egyedinek és különlegesnek lenni, voltaképpen semmiség, ha jó stílusunkhoz érdemi mondandó társul. Ha nem más emberek életét célozzuk meg tudásunk morzsáival, ha nem a szépséget, a jót, a reményt hordozzuk és hirdetjük katedrán, orvosi asztalon, újságcikkben, tervez?asztalon, színpadon, akkor az egésznek, amiben benne vagyunk, semmi értelme nincs. A keresztény Európában még tudták ezt, ismerték a szolgálat és a tudás fokozatait, és amikor az alkotó beteljesült a maga m?vészetében, tudományában, végre a lényegre tudott összpontosítani. Hogy méltók legyünk saját sorsunkhoz, egyszerre kell türelmesnek, kíváncsinak és nyitottnak lennünk. És persze, soha, egyetlen pillanatig sem szabad elhinni, hogy mi, magunk állunk a középpontban, létünk pedig bármi más volna, mint homok a viharban. A feltámadás ünnepén érdemes ezen is eltöprengeni.

Szenzesi-Zöldi László - www.magyarnemzet.hu

Ajánló